

BESCHRIJVING VAN DE HEER

Hoofdstuk uit Vāsiṣṭha's Yoga van Swami Venkatesananda

Vertaling: Arie van der Voort, februari 2014

Vāsiṣṭha ging verder met vertellen:

[vervolg VI.1.29]

De heer Śiva verblijft op een plek die Kailāsa wordt genoemd. Om de heer Śiva te vereren heb ik daar ook een tijdlang als kluizenaar gewoond. Ik woonde daar samen met perfecte wijzen met wie ik regelmatig over de waarheid van de geschriften discussieerde.

Op zekere avond vereerde ik heer Śiva. De gehele atmosfeer was doortrokken met vrede en stilte. En in het bos was het zo pikkedonker, dat het net leek alsof je het duister met een zwaard aan stukken zou kunnen snijden.

Toen zag ik opeens een helder licht in het bos. Met mijn extern gezichtsvermogen zag ik dat licht en met mijn innerlijk gezichtsvermogen onderzocht ik dat licht. En ik zag dat het heer Śiva zelf was die daar wandelde, samen met zijn gemalin Pārvati. Zijn voertuig Nandi liep voor hem uit om het pad te bannen. Uiteraard waarschuwde ik de bij mij aanwezige leerlingen dat de goddelijke Heer in het bos was en ging snel naar Hem toe.

Ik groette de Heer en vereerde hem zoals het betaamt. Gelukkig aanschouwde ik geruime tijd het goddelijke visioen. Toen sprak heer Śiva tot mij: “Lukt het je om echt als een kluizenaar te leven? Gaat dat naar tevredenheid of heb je ergens moeite mee? Heb je bereikt wat de moeite van het bereiken waard is en zijn je innerlijke angsten opgelost?”

Ik gaf de Heer het volgende antwoord: “Hoogste Heer, voor hen die zo gelukkig zijn dat ze U toegewijd zijn, bestaat er niets dat moeilijk bereikbaar zou kunnen zijn en ook kennen zij in het geheel geen angst. Iedereen op de wereld groet en buigt voor diegenen die U toegewijd zijn en die zich U voortdurend herinneren. Alleen voor zover er mensen wonen die alleen U geheel en al toegewijd zijn is het überhaupt mogelijk om van landen, steden, landstrekken en bergen te kunnen spreken. Het vermogen om zich U te herinneren is de vrucht van de verdiensten uit eerdere geboortes en het is tevens de garantie voor meer zegeningen in de toekomst. De onafgebroken herinnering aan U, O Heer, is als een pot vol nectar en het is de altijd wijd open poort naar bevrijding. Heer, omdat ik het kostbare en stralende juweel van de herinnering aan U draag, heb ik nu reeds alle hindernissen uit de weg geruimd waar ik anders in de toekomst wellicht last van zou kunnen krijgen.

“Heer, hoewel ik dank zij Uw genade al gerealiseerd ben, zou ik over een ding toch graag meer willen weten. Legt U het me alstublieft uit. Op welke manier kan men de Heer zo vereren dat daardoor alle zonden worden uitgewist en alle deugden worden vergroot?”

De Heer zei:

Weet je wie ‘God’ is? Noch Viṣṇu, Śiva of Brahmā zijn God; noch de wind, de zon of de maan, noch de priesters of de koning; noch ik of jij; noch Lakṣmī of de geest (intellect). God is zonder vorm en ongedeeld (God zit niet in objecten); dat luisterrijke (devanam) dat niet geschapen is en dat geen begin noch einde heeft wordt god (deva) of heer Śiva genoemd en is zuiver bewustzijn. Dat alleen moet worden vereerd; dat is het enige dat bestaat.

Alleen voor zover als iemand niet in staat is om deze Śiva te vereren wordt aanbevolen om de vorm te vereren. Dat laatste brengt tijdelijke resultaten voort, maar het eerste leidt tot eeuwigdurende gelukzaligheid. Degene die het oneindige negeert en toegewijd is aan het eindige verkiest de doornstruiken boven de lusthof. Hoewel het wil ook wel eens wil gebeuren dat wijzen uit speelsheid er voor kiezen om een vorm te vereren.

Voor wat betreft de dingen die je nodig hebt voor de verering: wijsheid, zelfbeheersing en het zien van het zelf in alle wezens zijn daarvan de belangrijkste zaken. Alleen heer Śiva is het Zelf dat waard is om onafgebroken met de bloemen van wijsheid te worden vereerd.

(Ik vroeg aan de Heer: “Vertelt U me alstublieft hoe deze wereld in zuiver bewustzijn kan veranderen en ook hoe dat zuivere bewustzijn de vorm aanneemt van de jīva (het individu) en van andere dingen”. De Heer ging verder:)

Inderdaad alleen dat cid-ākāsa (het oneindige bewustzijn) bestaat, het bestaat zelfs na de ondergang van de kosmos en het bestaat ook nu, zonder ook maar het geringste spoor van conceptualisatie. De concepten en noties die door het zuivere bewustzijn worden verlicht tonen zich als deze schepping, dit als gevolg van de beweging van energie binnen het bewustzijn, precies zoals dromen tijdens de slaap oprijzen. Met andere woorden, het is onmogelijk dat iets dat kan worden waargenomen buiten het alomtegenwoordige oneindige bewustzijn kan bestaan.

Al deze bergen, de gehele wereld, het heelal, het zelf, de jīva c.q. de individualiteit en al de elementen waaruit de wereld is samengesteld – dat is allemaal niets anders dan zuiver bewustzijn. Voorafgaand aan de zogenaamde schepping toen alleen dit zuivere bewustzijn bestond, waar was dit alles (de

hemel, etc.) toen? Ruimte (ākāśa), hoogste of oneindige ruimte (Paramākāśam), absolute ruimte (brahmākāśam), schepping, bewustzijn – het zijn slechts woorden en net als synoniemen betekenen ze hetzelfde. Net zo goed als dat de dualiteit die in een droom wordt ervaren een illusie is, zo is ook de dualiteit die met de schepping lijkt samen te hangen een illusie. Op dezelfde manier als dat er tijdens een droom dingen lijken te bestaan en te functioneren, zo lijken er tijdens de wakende staat ook dingen te bestaan en te functioneren. In werkelijkheid gebeurt er in deze beide staten helemaal niets. Net zo goed als dat er in de droomstaat alleen maar bewustzijn is, zo is er ook alleen maar bewustzijn in de wakende staat. Dat is de Heer, dat is de hoogste waarheid, dat ben jij, dat ben ik en dat is al.

De Heer ging verder:

[VI.1.30]

De verering van die Heer is de juiste verering en door middel van die verering kan men alles bereiken. Hij is onverdeeld en ondeelbaar, kent geen dualiteit en is niet gevormd of gecreëerd door enige activiteit; hij wordt niet bereikt door externe inspanningen. Hem aanbidden is een geweldige bron van vreugde.

De naar buiten gerichte verering van een of andere vorm wordt alleen aanbevolen voor diegenen bij wie de intelligentie nog niet is ontwaakt en die lijken op kleine jongens die nog niet uitgegroeid zijn. Als iemand nog niet over zelfbeheersing, etc. beschikt, dan offert zo iemand bloemen; deze wijze van verering is echter nutteloos, net zo goed als dat de verering van het zelf in een externe vorm ook nutteloos is. Natuurlijk kan het vereren van een zelfgeschapen object voor deze onrijpe volgelingen wel bevredigend zijn; wellicht levert een dergelijke verering zelfs nog waardeloze beloningen op.

Nu zal ik de passende wijze van verering voor verlichte mensen zoals jij uitleggen. Je moet alleen die Heer vereren die de gehele schepping draagt, die gedachte en beschrijving te boven gaat, die zelfs uitstijgt boven ideeën over ‘het al’ of over ‘wat er ook maar is’. Alleen hij kan als ‘God’ worden aangeduid die voor wat betreft ruimte en tijd onverdeeld en ondeelbaar is, wiens licht alle dingen verlicht, die zuiver en absoluut bewustzijn is. Hij is de intelligentie die alle samenstellende delen te boven gaat, die verborgen is in al wat bestaat, die het zijn is in alles wat bestaat en die al wat bestaat van hun zijn beroofd (met andere woorden, die de waarheid versluiert). Deze Brahman bevindt zich in het midden van zijn en van niet-zijn, het is God, en het is de waarheid die met ‘OM’ wordt aangeduid. Het bestaat overal net als geur in een plant. Alleen dat zuivere bewustzijn dat aanwezig is in jou, in mij en in alle goden en godinnen is God. O heilige, zelfs de andere goden die wel een gedaante hebben zijn in werkelijkheid niets anders dan dat zuivere bewustzijn. Het gehele universum

is zuiver bewustzijn. Dat is God, dat is ‘ik ben al’; alles komt door of via hem tot stand.

Die God is voor niemand ver weg, O Heilige, noch is hij moeilijk te bereiken: hij is onafgebroken aanwezig in het lichaam en is net als ruimte overal aanwezig. Hij doet alles, hij eet, hij zorgt dat alles in stand blijft, hij gaat, hij ademt, hij kent elk deel van het lichaam. Hij is het licht waarin al deze ledematen functioneren en waarin al de verschillende activiteiten plaats vinden. Hij woont in de holte van ieders eigen hart. Hij gaat de geest en de vijf zinnen van kennen te boven; daarom kan hij daarmee niet worden begrepen of beschreven – maar om het uit te kunnen leggen wordt hij met ‘bewustzijn’ aangeduid. Vandaar dat hoewel het lijkt of hij alles doet, doet hij in werkelijkheid niets. Dat bewustzijn blijft zuiver en lijkt zich alleen maar met wereldse zaken bezig te houden, op dezelfde manier als dat de lente zich bezig houdt met het bloeien van de bomen.

De Heer vervolgde:

Op bepaalde plaatsen gedraagt dit bewustzijn zich als ruimte, op bepaalde plaatsen als een jīva, op bepaalde plaatsen als een handeling, op bepaalde plaatsen als een substantie etc., maar zonder dat het dit wil. Net zo als alle “verschillende” oceanen feitelijk maar één ondeelbare hoeveelheid water zijn, is het bewustzijn, hoewel het op verschillende manieren wordt beschreven, slechts één kosmische hoeveelheid bewustzijn. Het is hetzelfde bewustzijn dat de smaak van de zoetheid van lichamelijke verlangens van de verdoelde geest proeft als de smaak van honing bij de bij. In dit universum stromen al deze verschillende wezens (de goden, de demonen, bergen, oceanen, etc.) in het oneindige bewustzijn, zoals zich ook stromingen en draaikolken in de oceaan voordoen. Zelfs het rad van onwetendheid, die het rad van leven en dood doet draaien, draait rond in dit kosmische bewustzijn met zijn altijd in beweging zijnde energie.

Het was bewustzijn, in de gedaante van de vier-armige Viṣṇu, dat de demonen versloeg, net zoals dat de onweersbui, waarin zich ook de regenboog vertoont, de hitte blust die van de aarde opstijgt. Het is uitsluitend het bewustzijn dat de gedaante aanneemt van Śiva en Pārvati, van de schepper Brahmā en de ontelbare andere wezens. Dit bewustzijn is net als een spiegel die als het ware zichzelf weerspiegelt en daarbij geen enkele verandering ondergaat. Zonder dat er in zichzelf ook maar de geringste verandering optreedt, verschijnt dit bewustzijn als al deze ontelbare wezens in het universum.

Dit oneindige bewustzijn lijkt op een kruipplant. Het is overdekt met de slapende ogen van talloze jīvas. Wensen vormen de knoppen. Eerdere schepingen zijn de helmdraden. De bewuste en de onbewuste wezens zijn de segmenten van de kruipplant. Het ene doet zich voor als het veelvoudige, maar is niet veelvoudig geworden.

Het komt alleen door dit oneindige bewustzijn dat dit alles wordt gedacht, uitgebeeld en gedaan. Het is uitsluitend het oneindige bewustzijn dat schijnt als de zon. Het is het oneindige bewustzijn dat zich voordoet als de lichamen die in feite van zichzelf geheel willoos zijn en die tegen elkaar botsen en daardoor verschillende ervaringen opdoen. Dit bewustzijn is als de wervelstorm die in feite onzichtbaar is, maar waarin zandkorreltjes en stof worden opgezogen en het lijkt alsof ze vanzelf dansen. Dit bewustzijn werpt als het ware zijn eigen schaduw op zichzelf en dat wordt beschouwd als tamas of traagheid.

In dit lichaam worden activiteiten door gedachten en noties opgewekt in het licht van ditzelfde bewustzijn. Wees ervan verzekerd dat zonder dit bewustzijn zelfs een object dat zich vlak voor je bevindt niet kan worden opgemerkt. Het lichaam kan niet functioneren noch bestaan zonder dit bewustzijn. Het groeit, het valt, het eet. Dit bewustzijn schept en onderhoudt alle beweegbare en onbeweegbare wezens in dit universum. Alleen het oneindige bewustzijn bestaat, iets anders bestaat er niet. Alleen bewustzijn komt voort uit bewustzijn.

Vāsiṣṭha vervolgde:

Toen vroeg ik aan de Heer: “Als dit bewustzijn alomtegenwoordig is, hoe kan men in deze wereld dan onbewust en inert worden? Hoe is het mogelijk dat iemand die over bewustzijn beschikt dit weer kwijtraakt?”

De Heer was verguld met de vraag en antwoordde:

Het alomtegenwoordige bewustzijn, dat de essentie van alles is, bestaat in dit lichaam zowel als het veranderlijke, het onveranderlijke en alles wat er tussenin zit. Net zoals een vrouw zich in haar droom inbeeldt dat zij iemand anders met een andere echtgenoot is, zo beschouwt hetzelfde bewustzijn zichzelf als iets wezenlijk anders. Net zoals dezelfde man als hij buitenzinnig van woede is zich geheel anders gedraagt, zo beschouwt het bewustzijn zich vanuit een ander gezichtspunt en functioneert ook anders. Geleidelijk aan wordt het onbewust en inert.

Op die manier wordt bewustzijn zijn eigen object, schept het ruimte en daarna lucht en hun respectievelijke kwaliteiten. Tegelijkertijd ontwikkelt het in zichzelf tijd en ruimte, en wordt het een jīva gevolgd door een begrensde

individualiteit en geest. Van hieruit ontstaat de cyclus van de wereldverschijning en ideeën zoals “Ik ben een onaanraakbare”, etc. Het oneindige bewustzijn wordt op deze wijze dus schijnbaar inert, zoals water in kristalvorm verandert. Daarna raakt de geest begoocheld, koestert wensen, valt ten prooi aan lust en woede, ervaart voor- en tegenspoed, klampt zich vast aan hoop, verdraagt verschrikkelijk lijden en is vervuld van voor- en afkeuren die de misvatting in stand houden. Compleet betoverd gaat het van fout naar fout, van onwetendheid naar grotere onwetendheid.

Gedurende de kinderjaren is dit begoochelde bewustzijn geheel van anderen afhankelijk, gedurende de jeugd rent het rijkdom achterna en maakt het zich voortdurend zorgen, gedurende de ouderdom wordt het verteerd door verdriet en gedurende de dood is het onderhevig aan het eigen karma. In overeenstemming met dat karma wordt het in de hemel of in de hel geboren, in de onderwereld of op aarde, als een mens, minder dan een mens of als een onbezielde wezen. Het is hetzelfde bewustzijn dat verschijnt als Viṣṇu, Śiva, Brahmā en anderen. Het is hetzelfde bewustzijn dat zich gedraagt als de zon, de maan, de wind, als de krachten die de wisseling der seizoenen veroorzaken, als dag en nacht. Het is hetzelfde bewustzijn dat de kiemkracht in het zaad en de eigenschappen van alle stoffelijke materie is. Dit bewustzijn dat bepaald wordt door zelfinperking is bang van zichzelf! Dat is de waarheid aangaande het jīva-bewustzijn. Het wordt ook karma-ātmā genoemd (het zelf dat gevangen zit in het rad van oorzaak en gevolg).

Pas op voor de kracht van onwetendheid en inertie! Alleen door het vergeten van de eigen ware aard, ondervindt het bewustzijn grote problemen en ellende en ervaart het deerniswekkende teloorgang.

De Heer vervolgt:

[VI.1.31]

Bewustzijn denkt (c.q. voelt of verbeeldt) ten onrechte ‘Ik ben ongelukkig’ net zoals een dementerende vrouw zich kan inbeelden dat ze ongelukkig is. Precies zoals - omdat de dingen verkeerd worden begrepen – iemand die niet dood is luidkeels kan uitroepen “helaas, ik ben er geweest”, en zoals iemand die niet verdwaald is kan treuren “helaas, ik ben de weg kwijt” op dezelfde manier kan het bewustzijn zich ten onrechte inbeelden dat het ellendig is of begrensd. Een dergelijke inbeelding is irrationeel en ongefundeerd. Vanwege de verkeerde aanname van het egogevoel denkt het bewustzijn dat de wereldverschijning inderdaad echt is. Alleen de geest is er de basisoorzaak van dat de wereld wordt ervaren alsof ze werkelijk bestaat; maar het kan helemaal niet als oorzaak daarvan worden beschouwd, want de geest is niets anders dan bewust-

zijn. Met andere woorden, als je beseft dat de waarnemende geest zelf onwerkelijk is, dan is het duidelijk dat de waargenomen wereld ook onwerkelijk is.

Net zoals er geen olie in een rots zit, bestaat er in zuiver bewustzijn geen onderscheid tussen zien, ziener en het geziene of tussen doener, handeling en activiteit, of tussen kenner, kennis en gekende. Op dezelfde manier is het verschil tussen 'ik' en 'jij' denkbeeldig. Het verschil tussen het ene en het vele is verbaal. Dit alles bestaat helemaal niet, net zo min als dat er duisternis in de zon bestaat. Paren van tegenstellingen zoals materieel en immaterieel, leeg en niet-leeg zijn slechts gedachteconcepten. Bij nader onderzoek verdwijnen ze allemaal en alleen het onveranderlijke, zuivere bewustzijn blijft over.

Bewustzijn ondergaat in werkelijkheid geen enkele verandering en ook wordt het niet onzuiver. De onzuiverheid is denkbeeldig; verbeelding is de onzuiverheid. Als men dit beseft wordt de verbeelding opgelost en verdwijnt de onzuiverheid. Echter, zelfs bij degenen die dit beseffen komt de onzuiverheid terug tenzij de verbeelding ondubbelzinnig is verworpen. Door zelfinspanning kan deze verbeelding makkelijk worden opgelost: als iemand een strootje kan laten vallen, kan men met hetzelfde gemak ook de drie werelden laten vallen! Wat kan er immers niet door zelfinspanning worden bereikt?

Dit oneindige bewustzijn, dat onveranderlijk en niet-duaal is, kan men zich bewust worden in het enkelvoudige, uit zichzelf schijnende binnenste licht. Het is zuiver en eeuwig, het is immer aanwezig en zonder concepten, het is onveranderlijk en onbesmet, het is alle dingen. Kortom, het niet-bewegende bewustzijn bestaat alsof het getuige van alles is, net zoals dat licht schijnt zonder dat schijnen een activiteit van dat licht is. Hoewel zuiver, lijkt het bewustzijn besmet; in inert materiaal is het niet-inerte energie. Het is alomtegenwoordig zonder dat het wordt opgedeeld door alle bijzonderheden waaruit het al wordt samengesteld.

Dit oneindige bewustzijn, dat geheel zonder concepten en bijzonder subtiel is, kent zichzelf. Door zelfvergetelheid koestert het bewustzijn gedachten en ervaart het waarnemingen, hoewel dit alles juist door de aard van het oneindige bewustzijn mogelijk is: net zoals dat iemand die slaapt tegelijkertijd inwendig wakker is!

De Heer vervolgde:

Door zich te identificeren met zijn eigen object, lijkt bewustzijn zich te beperken tot de staat van denken en zich zorgen te maken: net zo als dat onzuiver goud op koper lijkt, totdat het wordt gezuiverd en glanst als goud. Door

zelfvergetelheid van de kant van het oneindige bewustzijn rijst de notie van het universum op, maar deze onwerkelijkheid verdwijnt zodra er zelfkennis is.

Wanneer bewustzijn gewaar wordt van zichzelf in zich zelf, rijst het ego-gevoel op. Er is evenwel maar een kleine beweging voor nodig of dit bewustzijn (dat in waarheid niet anders dan bewustzijn is) valt neer als ware het een rots die van de berghelling rolt. Maar let op, ook dan is het alleen bewustzijn dat de werkelijkheid is van alle vormen en van alle ervaringen. De beweging van de levenskrachten zorgt voor inwendige waarneming en voor een object dat schijnbaar buiten bestaat. Maar de ervaring van het geziene (het zien zelf) is het zuivere (hoogste) bewustzijn! De schijnbaar inerte levenskracht, dat wil zeggen het waarnemingsgevoel, maakt contact met zijn eigen object en dan is er het gevoel van aanraken. Maar het gewaarworden van de sensatie van het voelen is weer zuiver bewustzijn. Op dezelfde wijze is het de levenskracht (prāṇa) dat de neus de geuren - die veranderingen van dezelfde energie zijn - laat ruiken, terwijl het gewaarworden van de geur zuiver bewustzijn is. Als de geest niet verbonden is met het gehoor zintuig, dan is horen niet mogelijk. Nogmaals, de ervaring van horen dat is zuiver bewustzijn.

Handelingen vloeien voort uit gedachten, denken is de functie van de geest, geest is geconditioneerd bewustzijn, maar bewustzijn is niet geconditioneerd! Het universum is alleen maar een weerspiegeling in het bewustzijn (zodra de omgeving weerspiegelt wordt in een kristallen bol), maar bewustzijn verandert niet door een dergelijke weerspiegeling. jīva is het voertuig van bewustzijn, het ego gevoel is het voertuig van jīva, intellect dat van het ego gevoel, geest dat van intellect, prāṇa dat van de geest, de zintuigen dat van prāṇa, het lichaam dat van de zintuigen en beweging is het voertuig van het lichaam. Deze beweging is karma. Omdat prāṇa het voertuig van de geest is, gaat de geest daarheen waar prāṇa haar heenvoert. Maar als de geest versmolten is in het spirituele hart, is prāṇa bewegingsloos. En als prāṇa bewegingsloos is, bereikt de geest een stille staat. Waar prāṇa heen gaat zal de geest ook heen gaan, net zoals dat de bestuurder daar heen gaat waar het voertuig heengaat.

De weerspiegeling van het bewustzijn in zichzelf wordt puryaṣṭaka genoemd. De geest is slechts puryaṣṭaka, hoewel anderen het uitgebreider hebben beschreven (als samengesteld uit de vijf elementen, het innerlijk instrument prāṇa {geest, buddhi, egevoel en citta}, de organen van handeling, de zintuigen, onwetendheid, verlangen, en karma of handeling). Het staat ook bekend als de *linga-śarīra*, het subtiele lichaam. Omdat al deze zaken oprijzen in het bewustzijn, bestaan in het bewustzijn en oplossen in het bewustzijn, is alleen dat bewustzijn de werkelijkheid.

De Heer sprak:

[VI.1.32]

Zonder geest en prāṇa is het lichaam slechts een inerte massa. Net zoals dat een stuk ijzer beweegt als er een magneet in de buurt is, zo beweegt ook de jīva in die aanwezigheid van bewustzijn dat oneindig en alomtegenwoordig is. Het lichaam is inert en afhankelijk; het is ervoor gemaakt om te functioneren door middel van bewustzijn dat gelooft dat het overeenkomt met de levenskracht (prāṇa). Met andere woorden het is het karma zelf of het actieve zelf (karmātmā) dat het lichaam laat bewegen. Het is echter het hoogste zelf dat zelf de geest en de prāṇa bestemd heeft tot het levend maken van het lichaam. Het is het bewustzijn zelf, dat door zich als inertie voor te doen, de geest via de jīva bestuurt.

Als deze inperking duidelijk is, dan vloeien er andere gevolgtrekkingen uit voort. Dat betreft namelijk de fysieke en geestelijke ziektes! Je kunt dat zien als golven die uit het niets aan het oppervlak van de oceaan oprijzen en daar kringen en dergelijke doen ontstaan. Het bewustzijn wordt in de vorm van de jīva afhankelijk, omdat het de zelfkennis over het bewustzijn is kwijtgeraakt. Zwoegend onder een dikke laag sluiers van onwetendheid, is het jammerlijk niet in staat om zich te realiseren welk letsel het zichzelf heeft aangedaan, zoals de dronkaard die een zwaard trekt en zichzelf in het been steekt. Maar net zoals de dronkaard weer spoedig nuchter kan worden, kan ook het bewustzijn weer spoedig zelfkennis terugkrijgen.

Als de geest los gemaakt is van haar hechtingen, lost het op in het zelf. Als de puryaṣṭaka (het subtiele lichaam) al haar hechtingen kwijt is, bereikt het een staat van stilte en wordt het bewegingloos. Als bewustzijn, omdat het zich objecten inbeeldt, misleid wordt dan worden de sluimerende psychologische neigingen gewekt; door zich hiermee te identificeren vergeet het bewustzijn haar ware natuur.

Als de lotus van het hart zich ontvouwt begint de puryaṣṭaka te functioneren; als de lotus zich sluit houdt de puryaṣṭaka op met functioneren. Zo lang als de puryaṣṭaka in het lichaam functioneert, leeft het lichaam; als het ophoudt met functioneren sterft het lichaam. Dit stoppen kan worden veroorzaakt door een of andere vorm van innerlijk conflict tussen de onzuiverheden en het innerlijk ontwaken. Als het hart geheel en al gevuld is met zuivere vāsanās c.q. neigingen dan zijn alle conflicten opgelost en resteert harmonie, bevrijding en eeuwig leven. Is dat echter niet het geval, dan sterft het lichaam zodra de puryaṣṭaka ophoudt te functioneren en kiest het subtiele lichaam zich een volgende dat geschikt is om de verborgen vāsanās tot uiting te brengen. Vanwege deze vāsanās maakt de puryaṣṭaka nieuwe verbindingen met het nieuwe subtiele

le lichaam en vergeet daarbij dat zijn aard zuiver bewustzijn is. Hoe dan ook zal, omdat het bewustzijn oneindig en alomtegenwoordig is, de geest die de puryaṣṭaka bestuurt overal gaan rondzwerven. Lichamen worden door de jīva in bezit genomen en weer afgedankt, zoals bomen nieuwe bladeren maken en oude laten vallen. De wijzen hechten geen enkele waarde aan dergelijke veranderingen,

[VI.1.32]

De Heer vervolgde zijn antwoord op de vragen van Vashistha: (i) hoe ontstond dualiteit in het oneindige bewustzijn en (ii) hoe lost deze dualiteit, die door eindeloze bevestiging werd bekrachtigd, weer op:

Diversiteit (dualiteit) is absurd en onmogelijk, omdat enkel dat alomtegenwoordige, oneindige bewustzijn altijd aanwezig is. De notie van een komt op als er ook een notie van twee is en vice versa: als tot je doordringt dat diversiteit niets anders dan bewustzijn is, dan is diversiteit dat dus! De oorzaak en het gevolg zijn in essentie hetzelfde. Deze essentie is ondeelbaar. Bewustzijn dat zichzelf als object beschouwd, blijft altijd bewustzijn: de veranderingen zijn slechts ijdele gedachten. (Beweren dat er golven BOVENOP het oppervlak van de oceaan zijn, is hetzelfde als beweren ‘dat er uit water bestaande bergen op het oppervlak van de oceaan drijven’. Kunnen er golven los van de oceaan bestaan?) ‘Dat’, ‘dit’ en ‘er tussen in’ (het vermogen om veranderingen waar te nemen) is uitsluitend bewustzijn. Dit ene oneindige bewustzijn heeft allerlei namen, zoals Brahman, waarheid, god, Śiva, leegte, het ene en hoogste zelf.

Dat wat voorbij het bereik van al deze vormen en staten van bewustzijn ligt, dus dat wat het hoogste zelf is, dat wat wordt aangeduid met het zuivere ‘IK’ – dat kan niet in woorden worden uitgedrukt. Hetgeen hier wordt bespeurd is zelf ondeelbaar. Als dit bewustzijn zichzelf door middel van reflectie (upanayana betekent ook de heilige essentie van de vedische wijsheid!) onderzoekt, dan ziet het dualiteit. Het is gebonden door zijn eigen onwetende verbeelding. Uit deze verbeelding ontspruit materie, en uit het ervaren van objecten vloeit de bevestiging van de echtheid van dat object voort. Het egogeevoel wordt vervolgens steeds geloofwaardiger en raakt stevig gevestigd, daarbij de rol aannemend van de doener van handelingen en van de waarnemer van andere ervaringen. Dus dat wat eens als stom toeval begon, wordt al gauw een vaststaand feit.

Een spook ontstaat als men in het bestaan van spoken gelooft. Dualiteit (diversiteit) ontstaat doordat men er in gelooft. Als men zich het niet-duale zijn realiseert, lost de dualiteit stante pede op. Overtuigingen (of verbeelding) doen

diversiteit ontstaan; diversiteit verdwijnt als men die overtuigingen laat vallen. Gedachten, verbeelding of overtuigingen creëren ellende; het loslaten van dergelijke gedachten doet geen pijn! Door het voeden van dergelijke gedachten en overtuigingen is deze ellende ontstaan; en het kan worden beëindigd door deze gedachten en overtuigingen niet meer te koesteren: wat is hier nou zo moeilijk aan? Alle gedachten en overtuigingen veroorzaken ellende, terwijl niet-denken en niet-geloven pure vreugde is. Ergo, verdamp het water van je overtuigingen met behulp van het vuur van wijsheid en kom tot vrede, volmaakte vreugde. Houd het oneindige bewustzijn in het gewaarzijn.

Alleen voor zo lang als de koning het feit van ‘ik ben de koning’ vergeet voelt hij zich beroerd. Zodra hij het zich weer herinnert is de beroerdigheid voorbij. Net zo als zich in de lucht na afloop van het regenseizoen, wanneer het winterseizoen begint, er geen wolken kunnen ontstaan waardoor het kan betrekken, op dezelfde manier zijn, als het oneindige bewustzijn eenmaal is gerealiseerd, de wolken van onwetendheid voor altijd verjaagd.

De Heer zei:

[VI.1.34]

Op deze wijze bestaat het universum dus zowel als werkelijk en als onwerkelijk; het goddelijke zijn dat vrij is van dualiteit, verenigt dat, overstijgt dat en is dat dus allebei. Het gemanifesteerde bewustzijn is het universum, en het ongemanifesteerde universum is bewustzijn. Door het koesteren van de gedachte ‘dit ben ik’ raakt het bewustzijn gebonden; door de juiste kennis wordt het bevrijd. Het zich inbeelden van objecten (of conceptualiseren) leidt tot zelfvergetelheid. Maar het bewustzijn is, zelfs in de staat van diversiteit en activiteit, in werkelijkheid ongedeeld. Want het is alleen het opperste vreedzame Brahman dat, als gevolg van de scheppende werking van de geest en zijn drie staten (waken, dromen en slapen), schijnbaar als universum manifest is.

Wanneer de geest echter vernietigd is door de geest, de sluier weggetrokken is en de waarheid van de wereldillusie wordt ingezien, zijn ook de noties van de wereldverschijning en van het bestaan van een jīva vernietigd. De geest is dan helder, omdat het de zich herhalende gedachten van objectieve waarneming heeft losgelaten. Deze staat heet ‘paśyanti’. Dan zal de zuivere geest niet langer beelden van objecten produceren. Het bereikt een staat die lijkt op diepe slaap c.q. op het bewustzijn van homogeniteit en daarmee wordt ook aan de mogelijkheid van een nieuwe geboorte voorbijgegaan. Het rust in opperste vrede. Dit is de eerste staat.

Luister nu naar de tweede staat. Bewustzijn zonder geest is geheel en al licht, vrij van duisternis en prachtig als de ruimte. Het oneindige bewustzijn

bevrijdt zichzelf totaal van alle verandering of dualiteit en verblijft als in diepe slaap of als een beeld in nog onbewerkt marmer. Het laat zelfs de factor tijd en ruimte los en overstijgt zowel inertie als beweging; het verblijft als zuiver zijn dat niet kan worden uitgedrukt. Het overstijgt de drie staten van bewustzijn en verblijft als de vierde, oftewel de staat van onverdeeld oneindig bewustzijn.

Nu komt de derde staat. Deze bevindt zich zelfs voorbij dat wat ‘Brahman’, ‘het zelf’, etc. wordt genoemd. Het wordt soms aangeduid als *turīya-atīta* (voorbij de vierde of *turīya* staat). Het is hoog en ultiem. Het valt niet te beschrijven, want het gaat voorbij aan de oefeningen zoals die door de desbetreffende beoefenaars worden beschreven.

O wijze, verblijf voor altijd in die derde staat. Dat is de volmaakte vereening van de Heer. Dan zul je gevestigd worden in dat wat voorbijgaat aan wat is en wat niet is. Niets werd geschapen en er is niets dat kan verdwijnen. Het gaat voorbij aan de een en de twee. Het is het eeuwige, voorbij het eeuwige en veranderlijke; het is een zuivere massa bewustzijn. Daarin is geen sprake van diversiteit. Het is al, het is opperste gelukzaligheid en vrede, het valt niet uit te drukken. Het is het zuiverste OM. Het is transcendent. Het is het hoogste.

(VĀLMIKI zei: “Dit gezegd hebbende, verbleef de heer Śiva enige tijd in stilte en diepe contemplatie.”)